

TISZA ISTVÁN

ROHONYI LAJOS MAGÁNGYŰJTEMÉNYE

Rohonyi Lajos, a MÁV Szegedi Igazgatóságának főtanácsosa hosszú szolgálati ideje alatt (1912-1957) és nyugdíjazása után is, 1977-ben bekövetkezett haláláig folyamatosan gyűjtötte a Csongrád megye és Szeged vasúttörténetére vonatkozó adatokat és dokumentumokat.

A szakirodalom tanulmányozása és levéltári kutatásai segítségével formálta egyre teljesebb gyűjteményét. 1912. december 16-án forgalmi díjnokként lépett a MÁV szolgálatába, és fokozatosan bővítve szakismereteit haladt előre, oktatótiszt, majd a forgalmi osztály vezető helyettese lett, nyugdíjazása után pedig a szegedi Vasútforgalmi Technikum szakfelügyelőjeként tevékenykedett tovább.

Kezdetől fogva érdeklődéssel fordult munkaterületének eseményei és története felé. Érdekeltek a vasúti vonalak és berendezések építésének körülményei, fejlődésük története, az állomások, vasúti műhelyek, járművek és a vasúti személyzet élet- és munkakörülményei, egyáltalán minden adat és jelenség, ami a vasútüggyel és annak környezetével összefüggött. Ez a folytonos érdeklődés késztette arra, hogy a mások által már nem használt vagy selejtezett menetrendeket, utasításokat, rendszabályokat, díjszabásokat, kimutatásokat gyűjteni kezdje. Utazásai során és az idegenforgalmi irodákban kezébe kerülő úti prospektusokat, vonal-menetrendeket gondosan megőrizte, de eltette a menetjegyeket is. Csongrád megye és Szeged vasútvonalairól térkép űrlapokat készített, és az egyes vonalakra gondosan ráírta építésük dátumait, a vonal hosszát és az építő vasúttársaság nevét, valamint a csatlakozó vonalak hasonló adatait. Ezek a térképek történeti kutatásai során állandó segédeszközei voltak.

Lehetőség szerint fényképeket is készített az általa fontosnak vagy érdekesnek ítélt eseményekről, tárgyakról. Emellett gyűjtötte a vasúti vonatkozású levelezőlapokat, képes újságok vasúti vonatkozású képeit, cikkeit is. Levéltári kutatásai alkalmával talált fontosabb dokumentumokról gondos másolatokat készített — ha másként nem volt rá mód, kézzel lemásolta azok szövegét.

Megőrizte a lejárt fényképes vasúti igazolványainak sorozatát, vasúti naptárait és egyéb igazolványait, a különféle vasúti rendezvényekre szóló meghívókat, műsorokat, vasúti vendéglők étlapjait stb.

Az ilyen módon egyre gyarapodó gyűjteményét a szegedi igazgatóság épületében többször is bemutatta kiállítások formájában. Így ismertté vált a gyűjteménye, és a látogatók ajándékaikkal gyarapíthatták azt.

Antikváriumokban és magánosok hagyatékaiból is vásárolt vagy kapott vasúti szakkönyveket, füzeteket, különlenyomatokat. Gyűjteményének igen érdekes és értékes darabjai azok a kis jegyzetfüzetek, amelyek egyikét mindig magával hordozta és a frissen szerzett adatokat, értesüléseket azonnal feljegyezte bennük. Így állította össze pl. a szegedi üzletvezetőség,

illetve igazgatóság alkalmazottainak névsorát, szolgálatuk idejét, beosztásukat stb. Ugyanezt több állomás vonatkozásában is elkészítette. Sok feljegyzést készített a vasút háborús eseményeiről, a pálya és épületek, berendezések pusztulásáról és helyreállításáról, a közlekedés megindulásának körülményeiről a háború után stb.

Búvárkodásának eredményeit később igyekezett kisebb dolgozatokban összefoglalni. Különléle szervek felkérése alapján ezeket a témákat előadások formájában is közzétette. A helyi újságok is közöltek tőle vasúttörténeti cikkeket. Minden alkalmat igyekezett ő maga is felhasználni, hogy gyűjtőmunkája eredményeit közkinccsé tegye.

Tervei között bizonyára szerepelt, hogy Csongrád megye és Szeged városa vasúttörténetét egy nagyobb szabású könyvben megjelentethesse. Erre utalnak a hagyatékában található résztémák kidolgozott kéziratai és kéziratok töredékei. Erre azonban nem kerülhetett sor.

Rohonyi Lajos hagyatékát mint magángyűjteményt a Közlekedési Múzeum családjától megvásárolta. Az így a múzeumba került hagyatéki anyag összefoglaló nyilvántartása, vagy a gyűjtemény rendszerének vázlata nem maradt ránk. A gyűjtemény részletes feldolgozása folyamatban van. Az anyag rendezetlen állapotban került a múzeumba, és a tároló borítékokban sem az az anyag található, amit a borítékok felirata ígér. Az említett résztanulmányok, cikkek, könyvek, menetrendek, egyes folyóirat számok, térképek és jegyzetfüzetek azok az egységek, amelyek köré majd csoportosítható a többi dokumentum.

A gyűjtő munkássága így töredékesen is hasznos segítséget nyújthat a szegedi vasútigazgatóság történetének további feldolgozásához. Feljegyzései, amiket az igazgatóság mindennapi tevékenységének hosszú időn át részese lévén hitelesen állított össze, különösen érdekesek és tanulságosak a történeti kutatás számára.

Egy terjedelmes magángyűjteményt beilleszteni egy közgyűjteménybe, kérdések sorát állítja elé. Mind a kettőnek van egy már kialakult sajátos rendszere, amely anyagát értelmezi. A közgyűjteményeknek mindenképpen szabályzatokban rögzített, sajátosságuknak megfelelő, történetileg kialakult, és az azokat használók igényeitől lényegében független rendszereik vannak. Egy magángyűjtemény pedig — a gyűjtő érdeklődése és sajátos igényei szerint gyarapodván, sajátos egyéni rendszerben működik, és ez a rendszer időnként a gyűjtő változó igényei nyomán meg is változhat, módosulhat. Elemei újabb rendszerbe állhatnak össze.

Amikor egy magángyűjtemény közgyűjteménybe kerül, felmerül a kérdés, van-e mód a magángyűjteményt mint egységes egészet beépíteni a közgyűjtemény valamelyik részlegébe, vagy pedig azt megbontva, egyes elemeit szét kell osztani a közgyűjtemény egyes részlegeibe, ahová természetük, sajátosságaik alapján besorolhatók.

Tapasztalatunk alapján és véleményünk szerint akár az egyik, akár a másik megoldást választjuk, a magángyűjtemény anyagát, annak különös egységét megőrző nyilvántartásban (jegyzékben, leltárban stb.) mindenképpen célszerű megőrizni akkor is, ha a magángyűjtemény sajátos belső rendszerének valamilyen bizonyítéka nem maradt ránk.

Szükség van erre azért is, mert a hagyatékok részletesebb tanulmányozása során nyomára bukkanhat a kutató az addig ismeretlen belső rendszer összefüggéseire is. A számítástechnika alkalmazása örömdetes terjed a közgyűjtemények munkájában. Ez reményt nyújt arra, hogy a fenti kérdések megoldása is egyszerűsödik a jövőben.